

RS § 159 Förändrat regelverk RUR

Ärendenummer: RS 2023/1116

Paragraf föregående instans: AU § 143

Regionstyrelsens förslag till regionfullmäktige

- Förslag till reviderade riktlinjer för resultatutjämningsreserv antas att gälla.
- Riktlinjer för resultatutjämningsreserv antagna av regionfullmäktige den 12 december 2022 upphör att gälla.

Sammanfattning

En grundläggande princip i kommunallagen är att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer (KL 11 kap. §1).

God hushållning handlar om att styra ekonomi och verksamhet både i ett kortare och i ett längre tidsperspektiv. Begreppet god ekonomisk hushållning har både ett finansiellt perspektiv och ett verksamhetsperspektiv. Det fleråriga perspektivet är viktigare än det enskilda räkenskapsåret. Det finansiella perspektivet innebär bland annat att varje generation själv ska bära kostnaderna för den service som den konsumerar, så att ingen generation ska behöva betala för det som en tidigare generation har förbrukat. Verksamhetsperspektivet tar sikte på regionens förmåga att bedriva sin verksamhet på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt.

Enligt kommunallagen (KL 11 kap. §14) får kommuner och regioner reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR). Denna reserv kan sedan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. En resultatutjämningsreserv är frivillig att tillämpa men de kommuner och regioner som gör det måste besluta om lokala regler för hur reserven ska hanteras.

Region Gotland har sedan 2014 en resultatutjämningsreserv som för närvarande uppgår till 364 mnkr. Riktlinjerna för RUR ändrades senast i december 2022 (RF § 226) då gränsen för hur stor resultatutjämningsreserven maximalt får vara höjdes från 3 procent till 10 procent av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.

Syftet med en resultatutjämningsreserv är att kunna bygga upp en reserv under goda tider för att senare, under vissa förutsättningar, kunna utnyttja denna i lågkonjunktur när till exempel skatteunderlagsutvecklingen är svag. En resultatutjämningsreserv ska därigenom möjliggöra att kunna arbeta med mer långsiktiga mål för god ekonomisk hushållning än balanskravets fokus på ett kalenderår i taget.

Med RUR kan kommunen eller regionen vid tillfälligt svag intäktsutveckling eller tillfälligt kraftig kostnadsökning undvika kortsiktiga neddragningar av verksamheter som senare måste byggas upp igen. Avsikten med RUR är inte, enligt förarbetena, att möjliggöra en överbeskattning där delar av överskotten årligen sparas för framtiden. RUR ska inte heller göra det möjligt att under en längre tid ha en nivå på skatteuttaget som är lägre, eller en kostnadsnivå som är högre, än vad som är långsiktigt hållbart, utifrån en god ekonomisk hushållning.

I regeringens lagrådsremiss ”Effektiv ekonomistyrning i kommuner och regioner” 13 april 2023 föreslås att de resultatutjämningsreserver som regleras i kommunallagen (2017:725) ska ersättas med resultatreserver. Lagändringarna föreslås träda i kraft 1 januari 2024. Den nya reserven erbjuder fler möjligheter när reserven kan få användas men innehåller också begränsningar för storleken på reserven. Regeringen föreslår att resultatreserven bör kunna användas för att täcka vissa särskilda, planerade kostnader ett enskilt år, exempelvis till följd av nödvändig omstrukturering av verksamhet för att på sikt nå en god ekonomisk hushållning. Resultatreserven bör även kunna användas vid oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstbortfall, så länge det bidrar till att uppnå god ekonomisk hushållning.

Sedan Rysslands invasion av Ukraina och de konsekvenser detta medfört så har inflationen stigit kraftigt det senaste året och ligger på historiskt höga tal. I mars var inflationstakten enligt KPIF 8,0 procent och långt ifrån riksbankens mål på 2 procent.. Den höga inflationen innebär kraftiga kostnadsökningar i allmänhet och i synnerhet för pensionskostnaderna som ökar exceptionellt mycket både 2023 och 2024 enligt den senaste pensionsprognos. I jämförelse med 2022 så ökar pensionskostnaderna med 271 mnkr 2023 motsvarande 64 procent. Under 2024 så ökar pensionskostnaderna med ytterligare 126 mnkr och uppgår då till 819 mnkr. Från 2025 och framåt förväntas pensionskostnaderna återgå till en mer normal nivå på ca 500-550 mnkr per år men det förutsätter att inflation och löneökningar återgår till normala nivåer.

De kraftigt ökade pensionskostnaderna bedöms vara av tillfällig karaktär och inte en permanent högre kostnadsnivå som regionen långsiktigt behöver anpassa sig till. Att i verksamheten tillfälligt behöva genomföra nedskärningar 2023 och 2024 för att sedan växla upp igen innebär stora negativa konsekvenser för verksamheten men även för invånarna. Förutom minskat utbud, som är förenat med risker på kort sikt, kan en tillfällig neddragning även leda till mer långtgående konsekvenser, exempelvis inom kompetensförsörjningen där det redan idag finns utmaningar.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltning bedömer att riktlinjerna behöver ändras så att medel ur resultatutjämningsreserven inte bara får användas när skatteunderlaget utvecklas svagt. Regionstyrelseförvaltningen föreslår att medel ur resultatutjämningsreserven får användas om de ekonomiska förutsättningarna påverkats kraftigt negativt av händelser utanför egen kontroll, som det normalt sett inte kan förväntas finnas beredskap för, för att nå upp till ett balanskravsresultat på noll.

Förslag till ny lydelse för användning av medel ur resultatutjämningsreserven:

Medel från resultatutjämningsreserven får användas när balanskravsresultatet är negativt och det årliga underliggande skatteunderlaget understiger den genomsnittliga utvecklingen för riket de senaste tio åren.

Om de ekonomiska förutsättningarna påverkats kraftigt negativt av händelser utanför egen kontroll, som det normalt sett inte kan förväntas finnas beredskap för, får regionfullmäktige besluta om att använda medel från resultatutjämningsreserven för att nå upp till ett balanskravsresultat på noll. Detta gäller även om det årliga underliggande skatteunderlaget skulle överstiga den genomsnittliga utvecklingen för riket de senaste tio åren. En ytterligare förutsättning är att det är förenligt med god ekonomisk hushållning på lång sikt.

Medel från resultatutjämningsreserven får endast användas för att balanskravsresultatet ska komma upp till noll. Detta gäller både i budget och i årsredovisning.

Beslut om användning av medel ur resultatutjämningsreserv bör ske i samband med regionfullmäktiges beslut om budget. Slutligt beslut om disposition av resultatutjämningsreserven fattas av regionfullmäktige i samband med beslut om årsredovisningen

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att förslaget till revidering av riktlinjerna för resultatutjämningsreserv kan antas då det överensstämmer med lagstiftningens intentioner för god ekonomisk hushållning. Riktlinjerna för resultatutjämningsreserv bedöms överensstämmelse med kommunallagens bestämmelser (2017:725, kap 11 §14) och att riktlinjerna för resultatutjämningsreserv främjar god ekonomisk hushållning.

Ärendets behandling under mötet

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Riktlinjer för resultatutjämningsreserv, förslag till revidering
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2023-05-05